

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

DERREN BROWN

**TRUCURI
ALE MINTII**

Ediția a IV-a

Traducere din engleză de
CARMEN ȘTEFANIA NEACȘU

CURTEA VECHE

CUPRINS

<i>Prefață la ediția broșată</i>	7
<i>Prefață</i>	11
Partea I	
Deziluzia	17
Partea a II-a	
Magie.....	39
Partea a III-a	
Memoria	85
Partea a IV-a	
Hipnoza și sugestibilitatea	159
Partea a V-a	
Comunicarea inconștientă	287
Partea a VI-a	
Antiștiință, pseudoștiință și gândire eronată	323

Gânduri de încheiere	449
Correspondență.....	455
<i>Mulțumiri</i>	465
<i>Indice</i>	467

PARTEA I
DEZILUZIA

Deziluzia

Biblia nu prezintă un adevăr istoric.

Pentru mine n-a fost treabă tocmai ușoară să mă împac cu lucrul acesta, deoarece credeam în Dumnezeu, Iisus și Satan(ism). Iar atunci când crezi în toate acestea și te întâlnești o dată pe săptămână cu cei care gândesc ca tine, nimeni nu te încurajează vreodată să studiezi cu adevărat faptele și să îți pui la îndoială propriile credințe. Eu, unul, am fost mereu de părere că dacă-mi pun crezurile sub semnul întrebării le fac mai puternice.

Pentru mulți dintre voi va fi greu să împace imaginea pe care probabil și-au făcut-o despre mine privind-mă la televizoarele de mare rezoluție care le decorează sufrageria aranjată cu gust sau rulota — de exemplu, imaginea de „bărbat chipeș și misterios“ (conform celor de la *Nuts Literary Supplement*) —, cu priveliștea revoltătoare a celui care eram spre sfârșitul adolescenței: un tip de o solemnitate viguroasă și răsunătoare, care nu vedea altceva mai bun de făcut decât să încerce să-și convertească prietenii nespuse de îngăduitori la viața evlavioasă pe care o cunoștea el, ca un credincios ce era. Vouă, credincioșilor neevlavioși care mă citiți acum, sunt sigur că v-am făcut un deserviciu. Imaginați-vă, dacă vreți să vomăți, o turmă întreagă din care făceam și eu parte, încurajată de un pretins pastor să manifeste darul penticostal al „vorbirii în

limbi“, cu mențiunea fermă că, dacă încetam să mai balmăjim pe motiv că ni se pare lucru prostesc, Dracul în persoană era cel care ne spunea să tăcem. Reprezentați-vă acum o a doua imagine cu rol vomitiv, cea în care eu îi spun unui prieten necreștin că am să mă rog pentru el, fără să-mi dau seama de impresia de superioritate pe care o poate lăsa o astfel de ofertă. Îmi făcea o deosebită plăcere să fiu insultat și mă umflam în pene arătând cât de sincer și principial sunt eu. Iată rezultatul nefericit al unei îndoctrinări din timpul copilăriei, urmate de ani de credință circulară care să o susțină.

În ultimii ani ai deceniului opt, fenomenul tot mai mare reprezentat de mișcarea New Age a devenit o *piază rea* pentru pastorul meu înverșunat și pentru mulți alții asemenea lui. Am fost avertizați că însuși Satan încuraja interesul față de cristale și vindecarea prin puterea minții și că numai vrăjitoria putea fi explicația pentru numărul tot mai mare de librării cu volume de medicină alternativă care răsăreau în Croydon. Eram convins de acest lucru și priveam lucruri precum cărțile de tarot ca fiind ceva extrem de periculos. Pe aceia dintre voi cărora le vine să rătădă auzind așa ceva îi rog să uite pentru câteva clipe că o mulțime de biserici din ziua de azi ne vorbesc pline de încredere despre demoni ca fiind creaturi reale, chiar dacă invizibile, care populează medii de viață pline de păcate, ca de pildă dormitoarele studentești și magazinele care comercializează muzică heavy metal. O parte din activitatea acestui om — un „pastor“, rețineți — consta în a convinge oameni obișnuiți, inocenți aflați în grija lui, de adevărul unor astfel de lucruri, ca să-i înspăimânte suficient de mult încât să se agațe și mai strâns de această

religie în care vocea firavă a frumosului fusese acoperită de goana după senzațional.

La începutul anilor '90, a avut loc însă o întâmplare neînsemnată, care avea să se dovedească a fi propria mea experiență domestică de pe drumul Damascului. O experiență Domestos, dacă vreți. Locuiam în Wills Hall, un cămin studentesc ce aparținea Universității Bristol, care avea o curte pătrată (pe care noi nu aveam voie să o traversăm, așa cum se întâmplă pretutindeni cu curțile pătrate, căci iarba care crește în spații cu unghiuri drepte este sfântă), înconjurată de clădiri vechi ce aminteau de Oxford. De fapt, se spune că domnul Wills, gigantul din industria tutunului în anii '20, a cerut ridicarea acestor construcții și a altora în stilul acela impunător pentru a crea un mediu specific pentru fiul său care nu luase examenul de admitere la Oxford și a trebuit să studieze în Bristol (luați aminte, studenți care vă simțiți victime ale unei presiuni exagerate din partea părinților; considerați-vă norocoși pentru că tatăl vostru n-a construit universitatea special pentru voi). Coboram într-o zi din Carsview, numele studentesc pretențios pe care-l dădusem camerei mele, ducându-mă să iau micul dejun la o oră târzie a după-amiezii, când am văzut un afiș la intrarea în clădirea în care locuiam (dacă English Heritage se gândește deja să pună acolo o plăcuță, precizez că era Corpul A). Un ochi mare, negru, imprimat pe fond galben anunța un spectacol de hipnoză și o prelegere pe această temă care urmau să aibă loc în seara aceea în Sala Avon Gorge a Uniunii Studenților. Nu mai participasem niciodată la așa ceva și promitea să fie mai distractiv decât ritualul de fiecare seară al ceaiului de fructe și deliberarea cu privire la termenul corect de *kafkian* în

detrimentul celui de *kafkaesc*, urmate de întoarcerea în camera mea pentru a mă autosatisface.

Demonstrația oficială, oferită de un hipnotizator pe nume Martin Taylor, a fost urmată de o ședință care a avut loc în casa unui student, unde Taylor a continuat să-i hipnotizeze pe cei mai sugestibili dintre noi în schimbul unui pateu tradițional cu carne — îmi amintesc cu precizie — și al găzduirii peste noapte. Individul nu avea nimic din Rasputin; era un palavragiu blond și deschis în privința mecanismelor din spatele a ceea ce făcea. Pe când mă întorceam târziu în noaptea aceea împreună cu prietenul meu Nick Gillam-Smith, i-am spus acestuia că am să devin hipnotizator. „Și eu“, mi-a răspuns el. „Nu, eu chiar am să devin“, am insistat.

Mi-am procurat tot ce puteam pe această temă și am început să învăț. Pentru a experimenta, aveam zilnic la dispoziție cobaii studenților, iar mai târziu am apelat la gerbili, care s-au dovedit și mai puțin receptivi. Indivizii de tipul rugbiștilor, care în anii de școală îmi creau un sentiment teribil de inferioritate, se dovedeau acum tocmai buni pentru a pune în practică noua abilitate pe care o deprindeam, iar sentimentul de control asupra unor astfel de oameni era grozav de incitant. Am început să dau mici spectacole în preajma universității și să-mi hipnotizez prietenii în baruri, astfel că se puteau îmbăta și cu apă chioară.

De vreo doi ani nu mai mersesem la biserică în mod regulat, dar încă rămăsesem credincios. Eram uimit când prietenii mei creștini îmi spuneau că hipnotizând oamenii lansam o invitație forțelor demonice. La unul dintre spectacole, membrii Uniunii Creștine stăteau pe rândul din spate și vorbeau tare, în încercarea — mă gândesc eu — de

a exorciza răul care era comis pe scenă. Cu o altă ocazie, într-o duminică din preajma Crăciunului, am intrat în marea biserică studențească și m-am trezit salutat cu întrebarea „Ce caută ăsta aici?” venită din partea cuiva aflat în șirul de bănci din spate. Drăguț, n-am ce zice.

Eram derutat. Dacă Dumnezeu ne-a creat, atunci se presupune că mintea omenească este culmea creației (mai presus de ea nefiind decât Amazon.com și Philip Seymour Hoffman). Și știam clar că aveam idee despre cum funcționa hipnoza mai mult decât oamenii aceștia. Însă nu poți judeca o întreagă religie pornind de la comportamentul neplăcut al câtorva indivizi, așa că am dat deoparte reacțiile acestora. La drept vorbind, nu știam nici eu ce să fac cu hipnoza. Mă angajasem să susțin reprezentații în cadrul unui spectacol deocheat și știam că a-mi face intrarea după stripteuze lesbiene și a-i determina pe adulți să danseze balet nu era ceea ce-mi doream. Așa că, într-o după-amiază pe care mi-am petrecut-o cutreierând librăriile cu cărți la preț redus, am dat peste *Mark Wilson's Complete Course in Magic*, un tom impresionant care mi-a stârnit curiozitatea, cu pălăria și mănușile albe de pe coperta lucioasă care promiteau să mă învețe tot ce aveam nevoie pentru a deveni un scamator competent. Nefiind unul care să ajungă la perspicacitate doar privind mănunchiul de file tipărite și legate pe una dintre laturi, doar pe baza aprecierii învelișului cărții, am pornit să duc la îndeplinire sarcina de a-i studia secretele și de a învăța manevre și subterfugii ezoterice.

Obsesia pentru magie strecurându-se încet, de la interes la pasiune și până la motiv de divorț, aduce cu ea o fascinație de neîmpiedicat față de șiretlicurile și înșelăciunile din lumea paranormalului. Tradiția magicienilor-demascatori este aproape la fel de veche ca șarlatanii pe care îi urmăresc

și probabil că va urma mereu îndeaproape linia de clarvăzători care inevitabil merg tot mai departe cu senzaționalul și popularitatea. Demistificatorii sunt înfuriați și plictisiți de faptul că oamenii sperați, care caută răspunsuri facile, sunt rareori interesați să audă că respectivele răspunsuri sunt minciuni sau că s-ar putea ca ei, căutătorii, să fie exploatați ori manipulați. Lucrul acesta, împreună cu dragostea mea față de sugestie și față de tehnicile de hipnoză au condus la un interes privind felul în care putem ajunge să credem în chestii precum capacități paranormale și cum ne putem lăsa convinși de aparenta eficacitate a diverselor practici New Age, care pe atunci erau la mare modă în rândul clasei mijlocii de culoare albă — care pesemne se simțea oarecum vinovată pentru că era albă și pentru că era clasă de mijloc. Lucrurile erau suficient de clare pentru a putea eticheta temerile legate de „invitarea demonilor“ drept prostii înfricoșătoare. După cum simt eu, lumea paranormalului este un amestec — fascinant, totodată deprimant și în mod straniu revitalizant — de autoamăgire, efecte placebo și sugestie, șarlatanie și exploatare. Dar în niciun caz nu poate fi vorba despre demoni.

Am descoperit lumea amăgirii iubind iluzia, iar gradul ridicat al încântării și curiozității pe care mi le stârnește posibilitatea magiei reale este cel care mă determină să vreau să văd cum funcționează aceste lucruri. Unii oameni își pot exprima afecțiunea față de noțiunea de capacități miraculoase și planuri spirituale aderând la astfel de idei fără să nutrească dorința de a avea alte dovezi în afară de propria lor convingere; alții (asemenea mie, care dezmembram întotdeauna jucăriile când eram mic) vor să vadă din ce sunt constituite astfel de idei.

Ceea ce m-a izbit la cei pe care îi cunoșteam și care credeau în paranormal a fost faptul că aveau în mod clar un sistem de credință circular. În esență, cineva crede atât de mult în cutare lucru, încât orice dovadă care nu vine în sprijinul lucrului respectiv este ignorată, în timp ce toate întâmplările care se potrivesc cu el sunt remarcate și amplificate. De exemplu, o bună prietenă a mea care lucra ca vindecătoare energetică mi-a povestit cum vindecase ea la o petrecere un flăcău care își opărise rău brațul după ce îi explodase un boiler în față. Relatarea ei părea impresionantă: își pusese mâinile pe el un oarecare timp, iar durerea și senzația de arsură cedaseră foarte rapid. Cum aveam amici comuni, am întrebat un prieten care fusese la petrecere dacă povestea era adevărată. A râs și mi-a răspuns: „Da, și-a pus într-adevăr mâinile pe el, dar numai după ce i-au împachetat brațul în gheață și zăpadă timp de vreo oră.” Prietena mea cu puteri paranormale nu voise să mă inducă în eroare, ci pur și simplu eliminase din povestirea ei partea cu împachetarea în gheață, ca fiind lipsită de importanță. Episodul reprezenta pentru ea o confirmare a capacităților ei și îi alimenta credința.

Cu cât dădeam mai mult peste genul acesta de situații, cu atât mă preocupa mai mult posibilitatea ca și eu, în calitate de creștin, să cad în exact aceeași capcană. Nu mă lăsam în voia aceluiași tip de credință circulară? Nu țineam minte rugăciunile care primiseră răspuns și le uitam pe cele cărora nu li se răspunsese? Sau hotăram că li se răspunsese, dar într-un mod mai puțin evident? Ce deosebea credința mea de convingerile la fel de ferme ale prietenei mele cu puteri paranormale, ce altceva decât faptul că acele convingeri ale ei erau mai puțin obișnuite în rândul maselor și, prin urmare, puteau să fie luate în râs cu mai